

COMITEIT PETER BENOIT

HARELBEKE.

SCHETSSEN

UIT HET LEVEN

VAN

PETER BENOIT

UITGEGEVEN

*ter gelegenheid van het bezoek van de Leden
van het 27^e Nederlandsch Taal- en Letterkundig
Congres aan Harelbeke,*

*bij de onthulling van een Gedenksteen
in 't Geboortehuisje van den Grooten Meester,*

OP ZONDAG 24 OOGST 1902.

HARELBEKE.

HULDEZANG

AAN

PETER BENOIT.

Aan U, o zanger, dichter, held,
De hulde van uw volk!
Aan U, die met een leeuwenklauw
En met de teerheid eener vrouw
De lier greept, als een tolk,
In wel of wee,
In psalm of beê,
In heden en verleên,
Van al wat Vlaanderen heeft gevoeld,
Van al wat in zijn harte woelt,
Waarvoor het heeft gestreên! —
O reus der kunst, aan U!

Aan U, o prins der tooversprook,
Die kent het liefdewoord;
Aan U, van wie uw volk, dat zweeg
En als in doodslaap nederzeeg,
De machtspreuk heeft gehoord:
« Ontwaak, rij's op!
» Stijg weer ten top,
» Waar u de wereld zag! » —

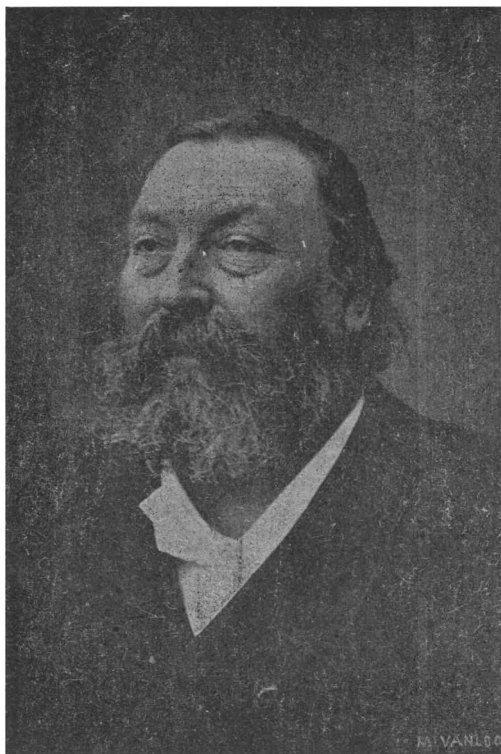
Aan U, die schept en wekt en treft,
En door uw roem uw volk verheft
In nieuwen, hellen dag! —
O Rubens' kroost, aan U!

Aan U, aan U, ò Lucifer!
Uw macht is liefde en gloed!
Aan U, die staakt ons hart in brand
Voor een hervonden Vaderland,
Dat gij weer schittren doet!
Gij schonkt ons weer,
Tot heil en eer,
Gezang als licht, o bard! —
Ontvang van ons, ontvang hier dan
Al wat uw volk U geven kan,
Tot loon en kroon : zijn hart!
Aan U ons hart, aan U!

JUL. SABBE.

Brugge, 11 April 1892.

COMITEIT PETER BENOIT
HARELBEKE.

SCHETSEN

UIT HET LEVEN

VAN

PETER BENOIT

UITGEGEVEN

*ter gelegenheid van het bezoek van de Leden
van het 27^e Nederlandsch Taal- en Letterkundig
Congres aan Harelbeke,*

*bij de onthulling van een Gedenksteen
in 't Geboortehuisje van den Grooten Meester,*

OP ZONDAG 24 OOGST 1902.

HARELBEKE.

Drukkerij Carlier-Debrauwer, Gentstraat, bij de Kerk.

PETER BENOIT.

Peter Benoit, de roemrijkste van Vlaanderens zonen, werd te Harelbeke geboren, den 17ⁿ Oogst 1834, in het nederig huisje, dat wij heden aan de vergetelheid willen onttrekken.

Zijn vader, Petrus-Jacobus Benoit, vervulde de bediening van sluismeester langs die Leie, welke zijn zoon eens in zulke zielsverrukkende tonen zou bezingen.

Zijne moeder, Rosalia Monie, was een verstandige, zeer ontwikkelde en kunstminnende vrouw, die zang en tooneel boven alle andere uitspanningen verkoos. Zij was, om zoo te zeggen, de ziel onzer aloude Rederijkerskamer « DE ZONEN DER ARENDSBEEK, » in wier vertooningen zij kunstig en talentvol de vrouwenrollen vervulde.

Peter Benoit's broeders en zusters ook, waren allen bekwame muzikanten; een hunner was bestuurder onzer Harelbeeksche muziekmaatschappij Ste-Cecilia.

Zijn oom, wijlen Jan Benoit, was een talentvol viool- en vioolcelspeler.

Men ziet het, alles werkte mede om den kunstenaarsgeest, die in Benoit sluimerde te doen ontwaken.

Van in zijne prilste jeugd beminde hij instinctmatig alles wat naar de muziek zweemde. Op zesjarigen leeftijd zong hij, op een bankje staande, het Kerstlied op het oxaal der kerk van Harelbeke.

Zijne eerste leermeesters waren zijne moeder en de natuur.

Zijne moeder, die noch kunst noch moeite spaarde om haren lieveling, van jongs af, de liefde tot de kunst in te boezemen.

De natuur, met hare donkere lanen en malsche weiden om 't kleine stadje heen, met haar vogelengezang, met haar bladerengeruisch, met haar klokketonen, die den jongen kunstenaar zoo zeer ontroerden, wanneer zij in 't stille zondagmorgenuur, poëtisch door de Gavervlakte vaarden, achter 't kleine geboortehuisje.

Op tienjarigen ouderdom was 't liefste vermaak van den kleinen Peter, een hoop dorpsbengels bijeen te roepen, om hun dan, op 't kerkplein, in de schaduw van den dorpstoren, muzikles te geven.

Pieter Carlier, organist-koster te Desselgem, een vriend der Benoit's, nam het op zich de muzikale opvoeding van den jongeling te leiden : wekelijks gaf hij hem twee, drie lessen. 's Zomers en 's winters, door schoon en guur weder, trok hij, met vreugde en drift beziel, naar Desselgem, een dorp in de nabijheid van Harelbeke gelegen, om zich daar met zijnen talentvollen beschermer, uren lang aan de studie der muziek te wijden.

Met reuzenschreden deed hij vorderingen in de muziekunst, die zijne eenige bezigheid, zijn eenig vermaak geworden was.

Op 3ⁿ December 1850, had de prijsuitdeeling plaats in de kostschool te Harelbeke. Op het programma las men toen: « De muziek is gecomponeerd en wordt geleid door Peter Benoit, leerling van het gesticht. »

Dus, op zestienjarigen leeftijd, toen hij zijn geboortedorp nog niet verlaten had, toonzette hij reeds stukken voor koren en orkest.

Van dan af vermoedden de dorpelingen reeds dat er een genialen geest in den kleinen Benoit sluimerde. Men kende hem hier op het dorp niet anders meer dan onder den schilderachtigen naam van den « ARTIST BENOIT. » En nu nog, vraag maar eens aan de oudste Harelbekanen naar den « Artist Benoit! » Zij zullen u vertellen van een aardigen jongen, die steeds wilde muzikles geven aan zijne kleine makkers; die zelf zulke schoone liedjes kon maken; en verder nog, dat hij geen jongen was zooals anderen, dat hij zulke zonderlinge manieren had, dat hij daar uren lang, op het kerkhof kon staan luisteren, in verrukking, naar de tonen der dorpsklok, die heinde en ver van uit den eeuwenouden grijzen toren over het stadje zweefden, naar de schrille stem van den eigenaardigen beiaard.

In 1851 trok de kleine buitenjongen alleen naar Brussel, zonder eenige aanbeveling, maar reeds beladen met een aantal Missen, Te Deums, Motetten, enz.

Zijn eerste bezoek was voor Fétis, bestuurder van het Koninklijk Conservatorium.

Toen hij aan de schel trok, de kleine boerenjongen met zijn pak muziek onder den arm, was hij — zoo vertelde hij later, — « zoo bang dat hij op het punt

stond het op een loopje te zetten om voor den Gevreesden Musicus niet te moeten verschijnen. »

Toen de meid den zwaargeladen en schamelgekleeden jongen hoorde vragen « of Menheer Fétis niet thuis was en of hij hem eens spreken mocht, » kreeg hij het nog benauwder de deur voor den neus te krijgen.

Fétis ontving hem, zag zijn bundel na, en..... drukte hem in de armen !

Het lot was geworpen; hij werd leerling aan het Conservatorium, zijn droom !

Nu bevond hij zich alleen in de woelige wereld, gansch alleen met zijn talent en kunstenaarsgeest.

Hoeveel droeve dagen sleet hij ginds niet in de hoofdstad, ver van zijn dorp, van vrienden en kennissen !

Hoeveel lijden, hoeveel ontgoochelingen, maar ook hoeveel vreugde, hoeveel triomfen die hij aan zijne aangebeden moeder kwam vertellen !

In 1853 behaalde Benoit den tweeden prijs; in 1854 den eersten prijs van harmonie en van contrapunt en fuga.

Reeds toen hij den Prijs van Rome voorbereidde, was hij reeds orkestmeester in den Vlaamschen Schouwburg van Jacob Cats. Daar schreef hij merkwaardige melo's voor de op te voeren drama's; daar componeerde hij ook een lief landelijk opera « HET DORP IN 'T GEBERGTE, » op een libretto van Cats, naar een stuk van zijn geliefden Kotzebue.

In 1857, behaalde de nog jongen toondichter den Grooten Prijs van Rome met de Cantate « ABELS MOORD. »

't Was een grootsche triomf!... Door gansch België

sprak men met geestdriftige bewondering van het gewrocht van den jeugdigen Meester!

De liefde, die hij voor 't Dietsche ras en de Dietsche kunsten koesterde, blijkt uit de voorkeur, die hij gaf, als Prijs van Rome, aan de kunstreis naar Duitschland, boven de gebruikelijke reis naar Italië en naar Frankrijk.

Uit Berlijn zond hij reeds naar den Belgischen Staat, zijn eerst en treffend verslag, het denkbeeld opwerpend een Conservatorium op nationalen voet in te richten.

In 1861 was Benoit orkestmeester in de « Opéra-Bouffes » te Parijs, waarvan Offenbach, een vriend en beschermer van den jeugdigen kunstenaar, de bestuurder was.

In 1867 keerde hij naar België terug en werd te Antwerpen aan 't hoofd gesteld der Vlaamsche Muziekschool.

In de Scheldestad, waar alles hem van Vlaanderens vroegere grootheid sprak, vestigde hij zich dan ook voor goed.

Nu wrocht hij onverpoosd aan de schepping zijner groote muzikale gewrochten, die welhaast de geheele wereld zouden verbazen.

Beurtelings zagen het licht: LUCIFER, DE RUBENS, CANTATE, DE MUZE DER GESCHIEDENIS, DE LEDEGANKS-CANTATE, DE SCHELDE, DE RIJN, DE OORLOG, enz.

Ongemeen grootsch en prachtig was ieder zijner werken; de klokken der torens, de kanonnen der vesten hielden er hunne partijen.

Eene siddering van bewondering ging uit Vlaanderen, door gansch Europa op. Alle beschaafde landen vervulde Benoit met de faam zijner werken.

— « 't Is de Rubens der Vlaamsche muziek! » riep

Listz, een wereldberoemd kunstenaar uit, van Péter Benoit sprekend.

Men herinnere zich de groote triomfen met » DE SCHELDE, » met « DE OORLOG, » met « DE RIJN. » Wat geestdrift ! Duizenden en duizenden menschen stroomden steeds naar de stad toe, waar een dezer werken zou uitgevoerd worden.

Klokketonen, kanongebulder, kinderzang, mannenstemmen, dit alles wist Benoit ineen te doen smelten, tot een machtig en ontzettend geheel, dat het hart deed sidderen van bewondering en geestdrift voor den genialen man.

Welhaast werd zijn ideaal, de droom zijns levens vervuld : Zijne Muziekschool werd tot Koninklijk Conservatorium verheven !

Hoeveel hardnekkig streven, hoeveel lijden, hoeveel opofferingen, had hem die nieuwe triomf niet gekost !

In zijne grootheid en roem bleef Benoit steeds zijn nederig geboortedorp liefhebben.

Steeds ontvluchtte hij het gewoel der groote steden. Hij kwam hier naar zijn dorp terug, om, ver van het gloriotropetten der dagbladen, van de woelige drukte zijner gewone omgeving, in stilte aan 't verleden te mijmeren.

Bij zijne oude en geliefde tante, ging hij dan inwonen, en bij eenige vrijzinnige vrienden, en voornamelijk bij den betreurden heer Victor De Doncker, kon hij eenig verzet vinden.

Hoe zoet en stil waren voor hem de dagen, welke hij in « zijn Harelbeke » doorbracht !

't Was mijmeren langs de donkere Leie, die bijna onder den dorpstoren de gemeente doorsnijdt.

't Was dwalen, rondom Harelbeke, tusschen de

korenvelden, in de bonte Gavermeerschen, die hem van zijne jongelingsjaren spraken.

't Was mijmeren in de stille en nederige dorpskerk, waar hij naast zijne moeder zijne eerste gebeden prevelde.

't Was wandelen naar Kortrijk, langs de lommerrijke breede baan, over 't oude slagveld heen, zoo rijk aan herinneringen voor zijnen kunstenaarsgeest.

Alle Harelbekanen had hij als broeders lief!

Hoe gelukkig voelde hij zich in ons midden!

Hoe gelukkig ook, als wij op zijne triomfdagen aanwezig waren en meêvierden!

« Harelbeke is daar! » sprak hij, en den dag door was hij blijgeestig en opgeruimd.

Eilaas! zestien maanden geleden wierd gansch Belgie in rouw gedompeld.

Op 8ⁿ Maart 1901, aan den ingang der XXe eeuw, de eeuw waarvan men zooveel mag verwachten, sloot de grootste kunstenaar der eeuw voor altijd de oogen.

« ARM VLAANDEREN!... MIJN HARELBEKE!... MIJNE MUZIEKSCHOOL!... » dit waren zijne laatste woorden.

En nu galmden de doodsklokken over Vlaanderens vlakten, rouwmoedig, weenend, want zij betreurden den dood van den grootsten der kunstenaars.

Op 11ⁿ Maart 1901, wierd de onsterfelijke groote Vlaming, nog zoo jong aan de kunst ontrukkt, door « zijn volk » begraven.

En zijne begraving was een Koning waardig.

Gansch Belgie stroomde naar Antwerpen toe!

Nooit zagen wij een toeloop als die onafwenbare, dicht opeengepakte menigte, die zee van hoofden, welke van uit alle straten tot op de daken oversloeg.

Langs de straten, waar men met 't lijk moest voortbijtrekken, brandden er met rouw omfloerste gaslantaarnen, die een vaal licht wierpen in de grijze treurende morgenlucht.

11ⁿ Maart!... Zwartste rouwdag, dien ooit Vlaanderen kunst beleefde!

Thans brengen wij hulde aan den beroemden Genius door het plaatsen van een Gedenksteen in den gevel van zijn nederig geboortehuisje, met de vleiende hoop dat welhaast een prachtig standbeeld in zijne geboortestad de gedachtenis zal vereeuwigen van haren roemrijken zoon!

HARELBEKE, 24 Oogst 1902.

Het Comité Peter Benoit.

EEREVOORZITTERS :

M^{ter} JAN VAN RYSWYCK, Volksvertegenwoordiger, Burgemeester der Stad Harelbeke.

VICTOR LEFEVRE, Burgemeester der Stad Harelbeke.

ONDEREEREVOORZITTERS :

MAURITS DE CONINCK;
JULIAAN GHEYSSENS, hulpvrederechter.

DE ONDERVOORZITTER,
RICHARD ROSSEEL.

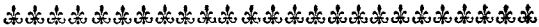
DE VOORZITTER,
PROSPER DE DONCKER.

DE SECRETARIS,
ADRIAAN MATTON.

DE PENNINGMEESTER,
EDMOND DE CONINCK.

DE LEDEN :

THEOF. BOUCQUEY. — ERN. DE CONINCK. — GUST.
DE CONINCK. — OCT. DE CONINCK. — VICTOR
DE CONINCK. — VICT. DE SMET. — VITAL DE
SMET. — JULES DUTHOIT. — CAS. GEUTEN
VADER. — Ct. ISERBYT. — MAUR. MARTENS-
GHEYSSENS. — ARTH. VERMEULEN.

TEKSTEN DER LIEDEREN.

Artevelde's Geest.

'k Werp het doodenhulsel af.
Vlaandren geeft weer levensblijken !
Mannen stijgt nu uit het graf,
Mannen van het vroom geslacht,
Dat hier kunst en recht betracht,
In de schoonheid zoekt de kracht,
En het zelfzijn hooger acht
Dan naar vreemde wijs te prijken !
'k Werp het doodenhulsel af.
Schoonheid ! Waarheid !

EM. HIEL.

Conscience-Cantate.

(CONSCIENCE HERDACHT).

Er ging door den lande een droeve maar,
Rouw verspreidend ten allen zijden :

« De zanger onzer glorietijden, »
« De zanger van ons lief en lijden, »
« De vader ligt op de doodenbaar ! »

En waar die mare binnendrong,
In hut en paleis, in dorp en stêe,
Van Limburgs heiden tot d'oevers der zee,
Overal bracht ze jammer en wee!
En de bronzen zielen,

in Belforts en Hallen

trilden....

Zijn grootste zoon was oud Vlaanderen ontvallen.
Dan heeft met koninklijke pracht,
Heel het volk zijn held ter ruste gebracht;
Ter ruste aan den boord van de Scheldestroom,
Die ruischend zal wiegen zijn vromen droom.

Zoo rust hij nu:

Begraven onder rozen, de grijze bard,
Omringd van weeld'rig loover en zonneshijn;
In groene hagen zingen de vogelen hem
Het lied van de eeuwige vrede.

Op! Dichtersgraf!

Bloeit, de onverwelk'bre lauwer!

En heden, o zanger, o ziener, o Vader!
Weer komt ter vrome bedevaart,
Uw volk, tot duizenden vergaard,
En treedt Uw rustplaats juichend nader,

En zie, Uw woord heeft wond'ren volbracht!
Uw geest is met ons, al zijt ge ons ontvallen,
 Uw vruchtbaar gedacht,
Leeft voort van geslacht tot geslacht,
't Is Uw triomf dien wij huldigen thans!
Voor immer omstraald met onsterflijkheidsglans,
Zal rusten des zangers heilig gebeente
 In 't heerlijk gesteente,
In dank hem gewijd door zijn Vlaanderen gansch!

VICTOR DE LA MONTAGNE.

Het Lied der Vlamingen.

(Woorden van EMM. HIEL).

I.

Waar Maas en Schelde vloeien,
De Noordzee bruischt en stormt;
Waar vrede en kunsten bloeien,
De vrijheid mannen vormt;
Waar velden, wouden, weiden,
Als gaarden rijk beplant,
De weelde en vreugd verspreiden,
Daar is, daar is ons Vaderland. (2 maal).

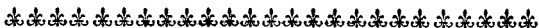
II.

Daar stijgen uit 't verleden,
De Keerl' en Klauwaart op,
Zij hebben stout gestreden,
Verplet den vreemden kop,

Hun goed, hun bloed, hun leven,
Met mildheid steeds verpand,
Om ons te kunnen geven
Het vrije, het vrije Vaderland (2 maal).

III.

O Nederland! O Vrijheid!
Gij adelt ons gevoel;
Wij zweren ook met blijheid:
Uw toekomst is ons doel.
Wij zullen, jonge scharen,
Steeds onzen plicht gestrand,
Met hand en hart bewaren,
Het heilig, het heilig Vaderland (2 maal).

Reist de Wereld rond.

Hoera! Hoera!
Wij wilden wat was recht....
Hoera! Hoera!
En wonnen wat wij wilden!
Reist de wereld rond, reizet, hoort en ziet,
Leeft er een grooter volk, vrijer is het niet!
Dit danken wij des vaadren moed:
Voor vrijheid ook ons laatste goed en bloed!
Hoera! Hoera!

